

ИНСТИТУТ
ОТВОРЕНО
ОБЩЕСТВО
СОФИЯ

Обществени възприятия за върховенство на правото в България 2025 г.

ДОКЛАД

Обществени възприятия за върховенство на правото в България 2025 г.

Настоящият анализ е разработен въз основа на данни от национално представително изследване на общественото мнение, проведено сред пълнолетното население на страната в периода 6–16 септември 2025 г. по метода на пряко стандартизирано интервю с таблети по домовете на анкетираните. Респондентите са подбрани чрез двустепенна стратифицирана извадка по регион и тип населено място с квота по признаците пол, възраст и образование. Проведени са 1000 ефективни интервюта. Максималната стохастична грешка при 95% гарантирана вероятност и при 50-процентен дял е $\pm 3,1\%$. Изследването на терен е проведено от „Алфа Рисърч“ по поръчка и с финансиране от Институт „Отворено общество – София“. В доклада са използвани и данни от предходни изследвания, осъществени от или по поръчка на Институт „Отворено общество – София“.

Анализът и интерпретацията на данните са осъществени от екип на Институт „Отворено общество – София“ в състав:

- Георги Стойчев, ръководител на екипа и редактор
- д-р Боян Захариев, автор
- Илко Йорданов, автор

Резюме

През есента на 2025 г. мнозинството българи са на мнение, че гражданските им права не са защитени и че законите не са справедливи, не са ясни и не се прилагат еднакво. В изследване на общественото мнение, проведено на терен през септември — преди началото на масовите граждански протести в страната — все по-големи групи от хора изразяват готовност да се включат в митинги и шествия, ако не са доволни от управлението на страната, докато делът на тези, които не биха направили нищо, значително намалява. Всеки трети заявява готовност да поеме риск, за да протестира срещу несправедливост, а в София — всеки втори. Регистрираната готовност за гражданско участие е на най-високото измерено ниво в серия от изследвания, проведени през последните две десетилетия.

През септември 2025 г. преобладаващата част от пълнолетните българи (54%) заявяват, че техните граждански права не са защитени. Недоверие то към способността на институциите да гарантират основните права е широко разпространено в обществото — без съществени различия по пол, образование и равнище на благосъстоянието.

Съдът и прокуратурата са сред трите публични институции с най-ниска степен на общественото доверие. Докато през 2021 г. делът на изпитващите доверие към съда е достигал равнище от 30%, през 2025 г. той намалява до 23% — най-ниската стойност, регистрирана в серията от изследвания. Делът на анкетираните, изразяващи доверие към прокуратурата в България, е още по-нисък — едва 19%.

Един от трима българи смята, че състоянието на правораздавателната система е основно предизвикателство пред обществото, съизмеримо по значимост с остри проблеми като бедността, икономическата нестабилност, здравеопазването и престъпността, като по-значими в дневния ред на гражданите са само корупцията, инфлацията и лошото управление.

Над половината от жителите на столицата и от завършилите висше образование определят слабостите на правосъдието като водещ по значимост обществен въпрос и му отреждат място сред трите ключови предизвикателства, пред които е изправена България.

Гражданите са последователно критично настроени към качеството на законите и тяхното прилагане, като между 2015 и 2025 г. мнозинството от българите са убедени, че законите не са справедливи и са недостатъчно ясни и разбираеми.

Равнопоставеността пред закона се възприема като изключително ограничена — през последното десетилетие едва едноцифрени дялове от респондентите смятат, че законите се прилагат еднакво за всички.

Делът на гражданите, които вярват, че могат да получат честен и безпристрастен процес, трайно е по-нисък от този на убедените в обратното, а от 2016 г. до днес намалява от 33% на 23%.

Резултатите свидетелстват за широкоразпространено убеждение, че България не функционира достатъчно ефективно като правова държава. Тези оценки съвпадат с данните от глобалния индекс за върховенството на закона за 2025 г., в който България е поставена на предпоследно място сред държавите от Европейския съюз (пред Унгария).

Въпреки дълбоката неудовлетвореност на обществото от практиките на публичните институции при прилагането на върховенството на закона, огромна част от гражданите категорично се придържат към мирни и демократични форми на протест срещу несправедливостите и в защита на правовата държава. Традиционно сред най-предпочитаните действия за изразяване на недоволство от управлението в страната са подписките. В сравнение с началото на века през 2025 г. делът на споделящите готовност да вземат участие в митинги се удвоява и достига 44%. С огромно мнозинство обществото категорично се разграничава от екстремистки модели както свързани с нагласи за самоуправство при нарушаване на правилата, така и от крайно агресивни прояви, нарушаващи обществения ред като насилствени и разрушителни действия, насочени срещу публични институции. Нараства и делът на гражданите, които предпочитат легитимни механизми за защита и справяне с обществени проблеми — през 2025 г. 56% от анкетираните заявяват готовност да подадат жалба в случай, когато някой „нарушава правилата или пречи“, докато в средата на първото десетилетие на века (2006–2007 г.) този дял е бил значително по-нисък — около една трета.

През 2025 г. делът на пасивните граждани, които не биха реагирали при нарушения на правилата на обществения живот, засягащи ги пряко, е по-една пета — значително по-нисък в сравнение с началното десетилетие на века, когато е бил около една трета.

През 2025 г. двама от всеки пет респонденти заявяват, че биха поели определени рискове за своята сигурност, ако се наложи да протестират срещу несправедливост, като в столицата делът им достига 57%.

Освен това около една трета от българите са склонни да поемат риска да станат обект на нападки или очерняща кампания, ако се наложи да отстояват справедливостта чрез участие в протест, а сред жителите на столицата те са 57%.

Наличието на критична маса от граждани, готови на ангажирано и активно участие в решаването на проблемите, свързани с върховенството на закона, в съчетание с обществен натиск за подобрения в прилагането на правосъдието и определянето на тези въпроси като водещи в дневния ред на демократичното развитие на страната, представлява предпоставка реформите в съдебната система и изграждането на по-справедлива и ефективна институционална рамка, гарантираща равенство пред закона, да останат централни теми в публичните и политическите дебати.

Правораздавателната система представлява ключов стълб в архитектурата на разделението на властите, върху който се гради съвременната демокрация. Подчиняването ѝ на друга власт или задълбочаването на структурни слабости в способността на обществото да гарантира върховенството на закона поставят под риск устойчивостта на цялата демократична конструкция.

За разлика от законодателната и изпълнителната власт, които преминават през цикли на стабилност и кризи, особено след началото на новото десетилетие, проблемът с доверието към правораздавателните органи в България остава траен и системен.

През 2023 г., след 17 години на действие, бе прекратен специалният Механизъм на Европейската комисия за сътрудничество и проверка спрямо България и Румъния. В неговите рамки се

извършваше мониторинг върху независимостта, професионализма и ефективността на съдебната система, борбата с корупцията и действията срещу организираната престъпност. Оттогава напредъкът на страната в областта на съдебната реформа и противодействието на корупцията продължава да бъде наблюдаван чрез годишния цикъл за върховенство на закона в Европейския съюз, който обхваща всички държави членки.¹

В последния доклад за България от лятото на 2025 г.² се подчертава, чередата констатации от 2024 г.³ остават актуални. Сред тях са липсата на съществен напредък и ограничена динамика в преодоляването на рисковете за независимостта на съдебната власт, податливостта на политическо влияние, слабости във вътрешната организация (като практиката на дългосрочно командироване на съдии), ниска ефективност на разследванията

1 2025 Rule of Law Report — The rule of law situation in the European Union. EC, Strasbourg, 8.7.2025 COM(2025) 900 final. Трябва да се отбележи, че в официалния превод на български език Европейската комисия формулира предмета на докладите най-общо като „върховенство на закона“. Все по-често, обаче, в средите на професионалните юристи се очертават предпочитания за използване на изрaza „върховенство на правото“ при превод от английски на български език на словосъчетанието „rule of law“. „Върховенство на правото“ е израз, в който не само се имплицира по-широк обхват от теми и въпроси, свързани с управлението, основано на правни норми, но и на легитимността на законодателните процеси и съдържанието на правните норми от гледна точка на съответствието им с основни принципи на правата на човека и либералната демокрация. Пример за навлизането в българския административен и институционален език на формулировката „върховенство на правото“ е приемането на Постановление № 240 на МС от 24 септември 2019 г. за създаване на Национален координационен механизъм за върховенство на правото и на Съвет за неговото прилагане, в чиито правомощия са включени широк кръг въпроси от следните области: 1. върховенство на закона; 2. съдебна реформа; 3. борбата с корупцията по високите етажи на властта и в по-общ план; 4. борбата с организираната престъпност; 5. медиен плурализъм и свобода на медиите; 6. други институционални въпроси, свързани с принципите на взаимозависимост и взаимноограничаване.

2 2025 Rule of Law Report — Country Chapter on the rule of law situation in Bulgaria. EC, Strasbourg, 8.7.2025 SWD(2025) 902 final.

3 2024 Rule of Law Report — Country Chapter on the rule of law situation in Bulgaria. EC, Brussels, 24.7.2024 SWD(2024) 802 final.

и отсъствие на убедителни резултати в наказателното преследване и окончателните решения по дела за корупция на високо равнище.

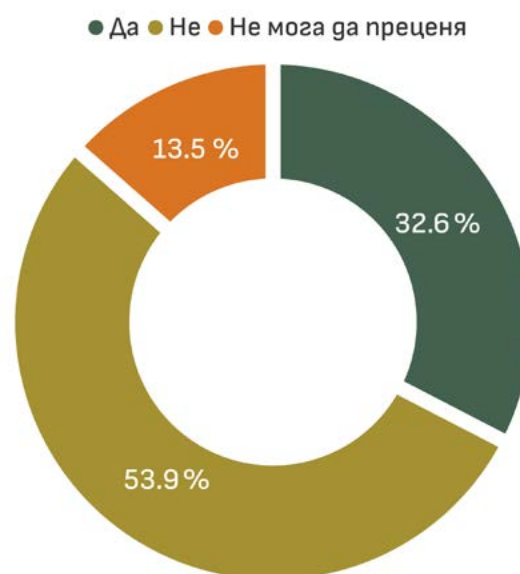
Докладите за 2024 и 2025 г. категорично отбелязват, че нивото на независимост на съдебната система в България се оценява като много ниско – както от широката общественост, така и от бизнеса.

През 2025 г. България заема 61-во място сред 143 държави в Индекса за върховенство на правото. В рамките на Европейския съюз единствено Унгария показва по-нисък резултат, което поставя страната ни сред най-слабо представящите се членки по този показател. В същото време България е изпреварена от редица държави със статут на кандидати за членство, включително Черна гора и Грузия, както и от няколко страни от Африка и Арабския полуостров.⁴

През 2025 г. преобладаващата част от българските граждани (54%) изразяват мнение, че **техните граждански права не са защитени**. Само една трета от респондентите споделят противоположна позиция, докато 13%

не могат да преценят. Тези данни очертават устойчива тенденция на недоверие към институционалната способност за гарантиране на основните права.

Защитени ли са гражданските Ви права?

Фиг.1. Съгласие със следното твърдение: *Гражданските ми права са защитени*

4 Индексът за върховенство на закона на Световния проект за правосъдие ([WJP Rule of Law Index | Global Insights](#)) изследва интегритета на обществата по отношение прилагането на закона. Индексът за върховенство на закона се публикува ежегодно, а резултатите по скала от 0,00 до 1,00 показват доколко в държавите се прилагат добро управление и законодателство, както и степента в която те защитават правата на гражданите и гарантират сигурността. Страните с най-високи резултати по индекса разполагат със системи, които по-добре осигуряват справедливост и контрол върху властта. През 2025 г. в Индекса за върховенство на закона са включени 143 страни от целия свят. Индексът е композитен инструмент и използва осем основни категории фактори с 44 показателя. Факторите, свързани с върховенството на закона, включват осигуряване на контрол върху властта, наличие на отворено управление, липса на корупция, подкрепа на реда и сигурността, гарантиране на основни човешки права, прилагане на законите, гаранции за справедливи правосъдна и пенитенциарна система.

Липсата на съществени различия в оценките между мъже и жени, между различни образователни групи, жители на населени места с различна големина и домакинства с различно благосъстояние потвърждава високата степен на чувствителност към проблема с недостатъчната защита на гражданските права сред различни социални и икономически групи.

Остротата на този проблем се илюстрира от трайно ниските нива на обществено доверие към съдебната система и прокуратурата. Сред публичните институции единствено парламентът се ползва с по-голямо недоверие. Поляризираният характер на парламента, в който са представени управляващи и опозиционни формации, обяснява до известна степен ниските стойности на доверие, особено в контекста на силно фрагментираната политическа система в България през 2025 г.

Съдилищата, които по дефиниция следва да бъдат възприемани като безпристрастни институции, работещи в обществен интерес, традиционно се радват на по-високо доверие. През 2025 г. обаче **съдът е сред институциите с най-значим спад в доверието спрямо предходни години**. При президента доверието намалява под 50%, но при съдебната система спадът е от много по-ниска база. Прокуратурата остава с трайно ниски стойности – под 20% – което я поставя сред трите институции с най-малко обществено доверие, редом с парламента и политическите партии.

В каква степен имате доверие на следните организации/институции: отговори „по-скоро се доверявам“ и „напълно се доверявам“?

	2018 г.	2021 г.	2022 г.	2025 г.
Българската народна банка	41%	52%	50%	65%
Българската православна църква	52%	61%	55%	58%
Болниците в България	41%	44%	43%	54%
Банките в България	33%	41%	42%	54%
Армията	46%	58%	44%	52%
Висшите училища в България	40%	52%	51%	51%
Полицията	44%	50%	48%	47%
Президента	51%	52%	54%	46%
Европейския съюз	49%	47%	43%	43%
Правителството	22%	24%	16%	24%
Съда	28%	30%	28%	23%
Прокуратурата	–	18%	19%	19%
Народното събрание	15%	10%	9%	14%
Политическите партии	10%	13%	11%	11%

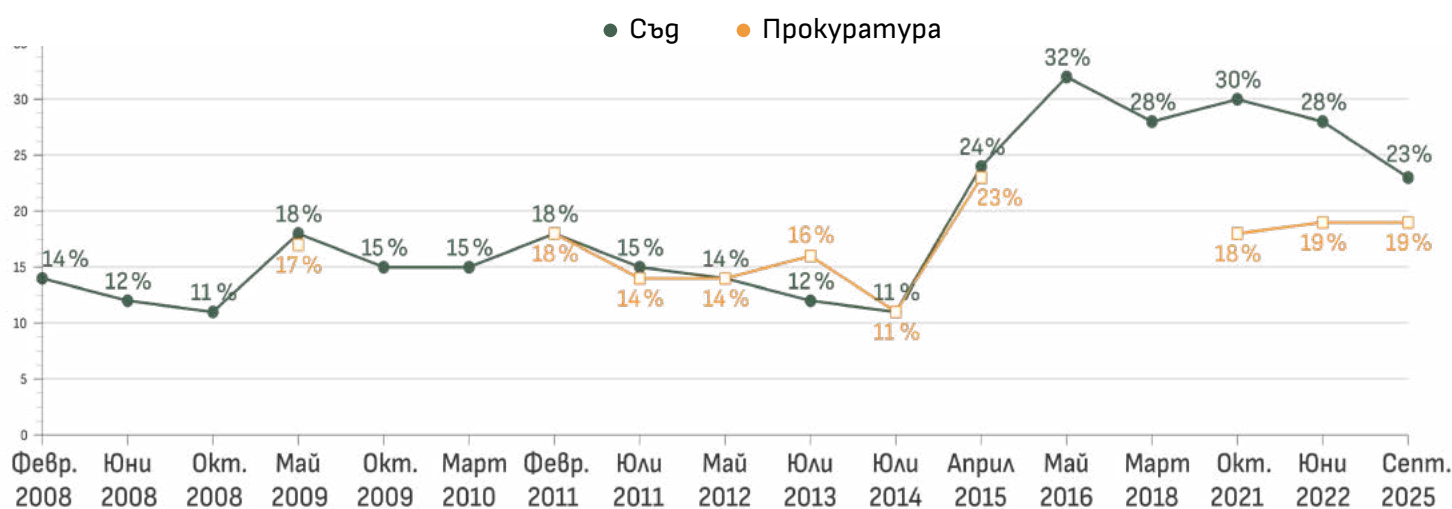
Таблица 1. Степен на доверие в публични институции

През последните две десетилетия **общественото доверие в съда и прокуратурата остава трайно ниско**. До средата на предходното десетилетие стойностите варират между 11 и 18%. В периода 2015–2022 г. се наблюдава умерено повишаване на доверието към съда до равнища между една четвърт и една трета от гражданите – стойности, по-близки до средните за страните от Централна и Източна Европа. Въпреки това през целия период мнозинството от населението продължава да заявява недоверие към правосъдните органи.

Дори през 2016 г., когато е отчетоно най-високото равнище на доверие – 32%, значителна част от гражданите (57%) изразяват недоверие, а около 10% остават колебливи в оценките си.

От началото на новото десетилетие тенденцията се обръща и нивата на доверие започват да спадат осезаемо. В сравнение с 2021 г., когато почти всеки трети гражданин е бил склонен да се довери на съда, през 2025 г. този дял намалява до 23% – най-ниската стойност, регистрирана за последните десет години.

В каква степен имате доверие на следните институции: „много голяма“ и „голяма“ степен на доверие?

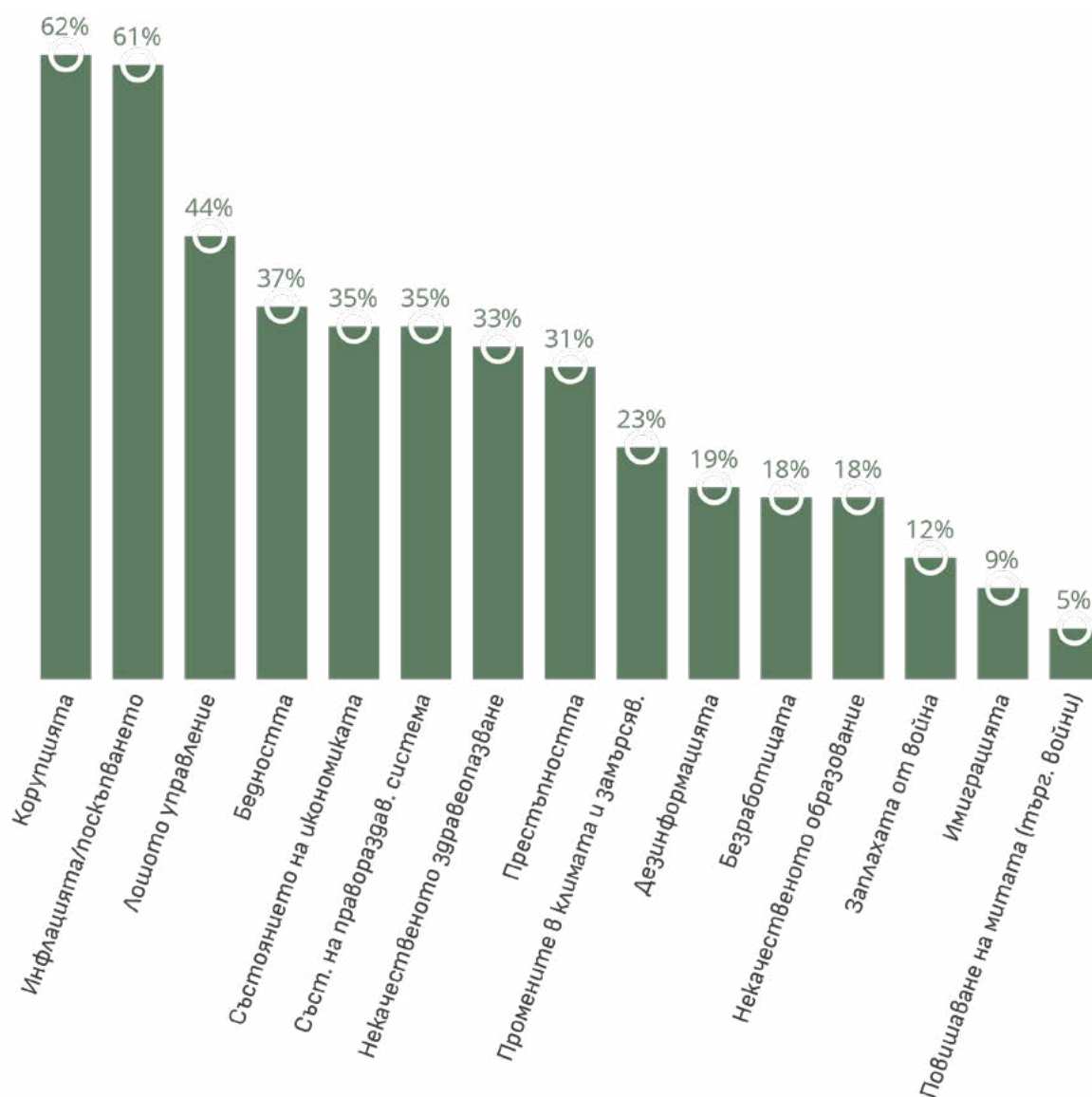

Фиг. 2. Степен на доверие в съда и прокуратурата

През последните пет години доверието в прокуратурата е значително по-ниско в сравнение със съда, дори на фона на спад в доверието към съда в сравнение с най-високите му стойности. През годините доверието в прокуратурата варира между 11% и 23%, като най-често по-малко от една пета от българите заявяват доверие към институцията. Единствено през 2015 г. равнището на доверие надхвърля 20%.

През 2025 г. състоянието на правораздавателната система се очертава като **един от водещите проблеми пред страната** според 35% от пълнолетното население. Възприятията за слабости в работата на прокуратурата и съда се нареждат сред **основните обществени тревоги, редом с бедността, икономическата нестабилност, здравеопазването и престъпността**. По-значими теми в дневния ред на гражданите остават единствено корупцията, инфлацията и лошото управление.

Кои са най-важните проблеми, пред които са изправени България и нейните граждани? (анкетиранияте са давали до 5 отговора)

Фиг. 3. Най-важни проблеми пред България и нейните граждани

За завършилите висше образование състоянието на правосъдието е сред трите водещи предизвикателства. Над половината от тях (54%) го определят като ключов проблем, почти равен по значимост с инфлацията (55%), докато корупцията се откроява като най-сериозната обществена тема (74%). В този контекст следва да се отчете, че възприятията за корупция често включват и съмнения за практики в самата съдебна система.

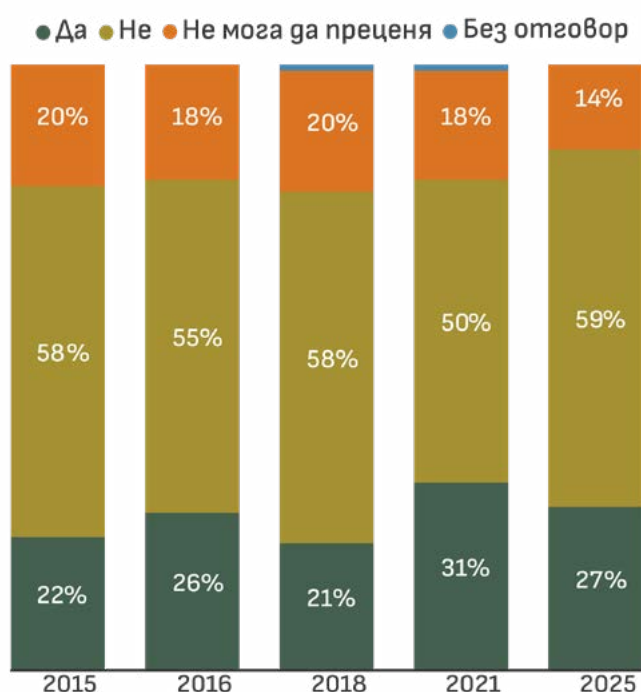
В столицата проблемите на правосъдието са поставени от 58% от гражданите на второ място след корупцията (71%), като темата се оценява като по-важна дори от инфлационните процеси.

Сред симпатизантите на политически сили най-висока чувствителност към състоянието на правораздаването проявяват избирателите на ПП–ДБ (71%), за които темата е на второ място след корупцията (88%). Подкрепящите ГЕРБ също я позиционират високо – 42% я определят като значим проблем, поставяйки я след инфлацията (55%) и корупцията (62%). Привържениците на останалите политически формации, с изключение на извънпарламентарните, оценяват слабостите на правосъдието като по-малко приоритетни.

През последното десетилетие, въпреки предприетите опити за реформи, обществените възприятия за качеството на законите и тяхното прилагане оста-

ват категорично отрицателни и практически непроменени. Между 2015 и 2025 г. над половината от българите са убедени, че в **страната не се приемат справедливи закони**, докато противоположното мнение споделят значително по-малко граждани – между една пета и една трета.

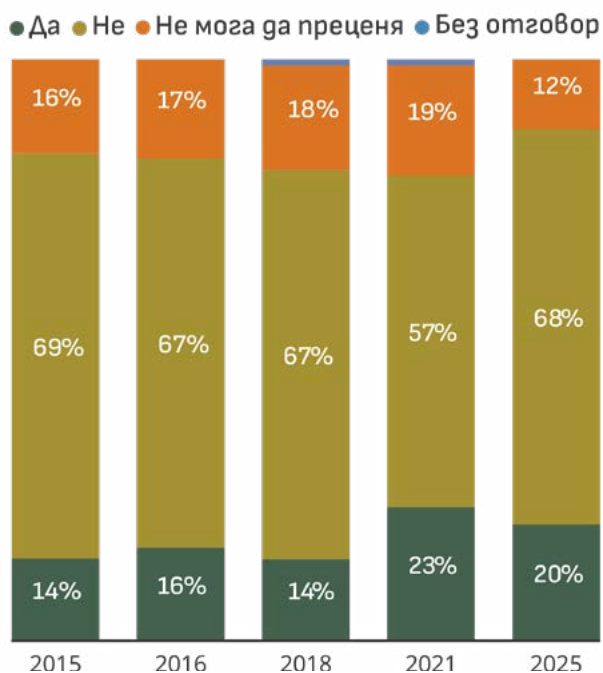
Справедливи ли са законите?

Фиг. 4. Съгласие със следното твърдение: Законите са справедливи

Още по-значителен е делът на гражданите, които оценяват законодателството като **недостатъчно ясно и разбираемо**. Той достига 57% през 2021 г., а в години като 2015, 2016, 2018 и 2025 г. стойностите се покачват до около две трети от населението.

Ясни и разбираеми ли са законите?

Фиг. 5. Съгласие със следното твърдение: *Законите са ясни и разбираеми за хората*

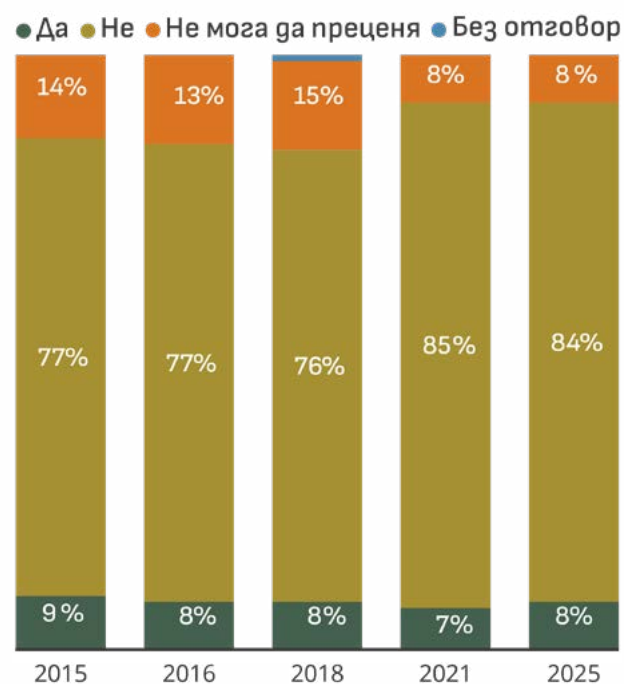
Равнопоставеността пред закона представлява един от ключовите фактори, които формират обществената чувствителност към функционирането на правораздавателната система. Докато приемането на законите е изключителна компетентност на парламента, тяхното прилагане в конкретни казуси е отговорност на съда и прокуратурата.

Емпиричните данни показват, че равнопоставеното третиране пред закона се възприема като изключително ограничено — едва

едноцифреният процент от респондентите го оценяват като постигнато. В същото време значително мнозинство — около три четвърти от анкетираните през втората половина на предходното десетилетие и дори шестима от всеки седем след 2020 г. — изразяват **несъгласие с твърдението, че законите се прилагат еднакво за всички граждани**.

Тези резултати свидетелстват за широко разпространено убеждение, че България не функционира достатъчно ефективно като правова държава. Те подчертават необходимостта от системни и последователни усилия за укрепване на институционалната безпристрастност, повишаване на ефективността на правораздавателните органи и гарантиране на равенството пред закона като фундаментален демократичен принцип.

Еднакво ли се прилагат законите?

Фиг. 6. Съгласие със следното твърдение: *Законите се прилагат еднакво за всички граждани*

Проблемите в съдебната система и трайното недоверие към нейните институции поставят под сериозно съмнение очакванията на гражданите за реално осигуряване на справедливост в съдебните производства. Емпиричните данни за периода 2015–2025 г. показват устойчива тенденция: **делът на лицата, които не вярват във възможността за честен и безпристрастен процес, значително превишава този на убедените в обратното.**

Около средата на предходното десетилетие приблизително една трета от българските граждани са заявявали очаквания за справедлив съдебен процес. След 2020 г. този дял намалява до около една четвърт, което свидетелства за задълбочаване на кризата на доверие.

В глобалния индекс за върховенството на закона за 2025 г. България е поставена на предпоследно място сред държавите от Европейския съюз (пред Унгария). Сред основните фактори за тази неблагоприятна позиция са неправомерното влияние на политическата власт върху гражданските съдебни производства и системното забавяне на правосъдието. Тези проблеми са отчетени като едни от деветте най-значими индикатора (от общо 44), които в най-голяма степен допринасят за негативната оценка.⁵

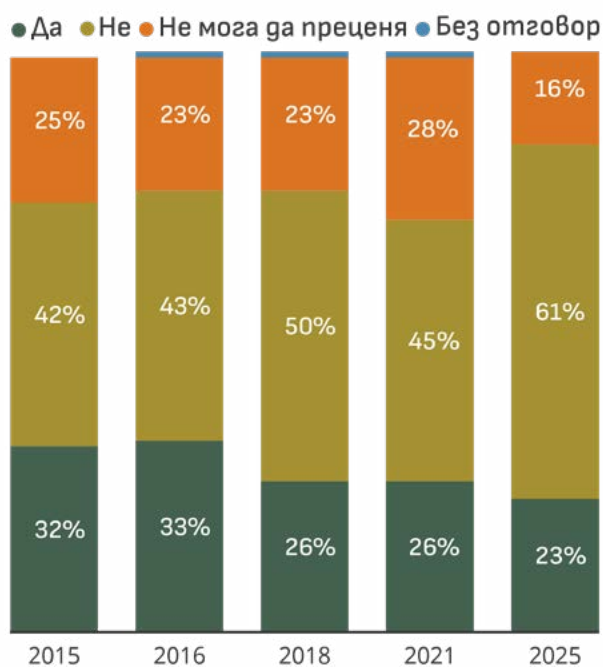
През 2025 г. в България се наблюдава **значителен ръст в дела на гражданите, които поставят под съмнение безпристрастността на съдебната система в евентуален процес срещу тях.** Докато през 2021 г. 45% от респондентите са изразявали скептицизъм относно вероятността за справедливо съдебно решение, през 2025 г. този дял надхвърля 60%.

Най-вероятно за констатираното през 2025 г. нарастващо недоверие към резултатите от работата на съда допринася и съвпадението на периода за провеждане на анкетите — месец септември 2025 г. — с времето, когато в обществото в продължение на месеци интензивно се дебатират възприемани като неприемливи от значителна част от обществото процеси и практики, пораждащи съмнения в обективността на съдебни институции, като: забавени процеси, както и присъди, оценявани като несъответстващи на обществените очаквания, включително по случаи на тежки инциденти на пътя, при които има загинали деца, както и съдебни действия срещу високопоставени представители на местната власт, чието задържане под стража поражда подозрения за тенденциозност и политическа мотивираност. Тези казуси не само засилват общественото недоверие към съдебната система, но и провокират серия от улични протести и дебати относно легитимността на правораздаването.

---

5 Индекс за върховенство на закона на Световния проект за правосъдие ([WJP Rule of Law Index | Global Insights](#)).

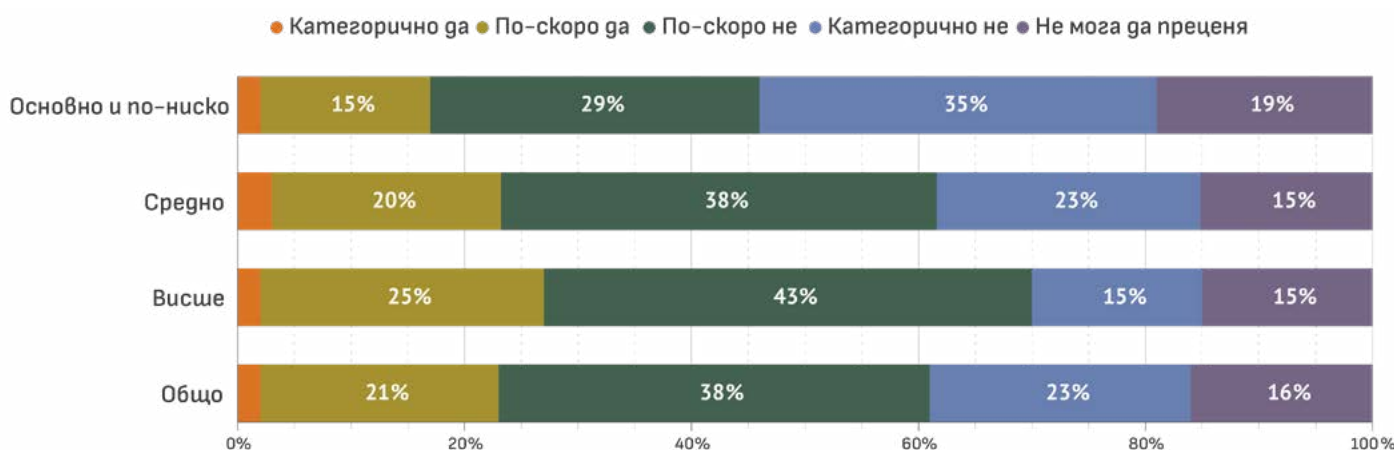
Ако Ви се наложи да стигнете до съд, смятате ли, че ще получите справедлив процес?

Фиг. 7. Съгласие със следното твърдение: Ще получа справедлив процес, ако ми се наложи да стигна до съд

Косвен показател за възприемането на съда не като институция, ръководена от принципа на равнопоставеността, а като среда, в която неравенството пред закона се задълбочава, са високите дялове на граждани от уязвими групи, които не вярват, че биха получили справедливо и равно третиране в съдебните зали. Така, например, докато при завършилите висше образование при евентуален съдебен процес на справедливо съдебно решение се надяват 27% от висшистите, едва 17% от хората с основно и по-ниско образование очакват същото, като сред тях убедените категорично, че не биха получили справедлив съдебен процес са 35% – над 2 пъти повече отколкото е този дял при висшистите (15%).

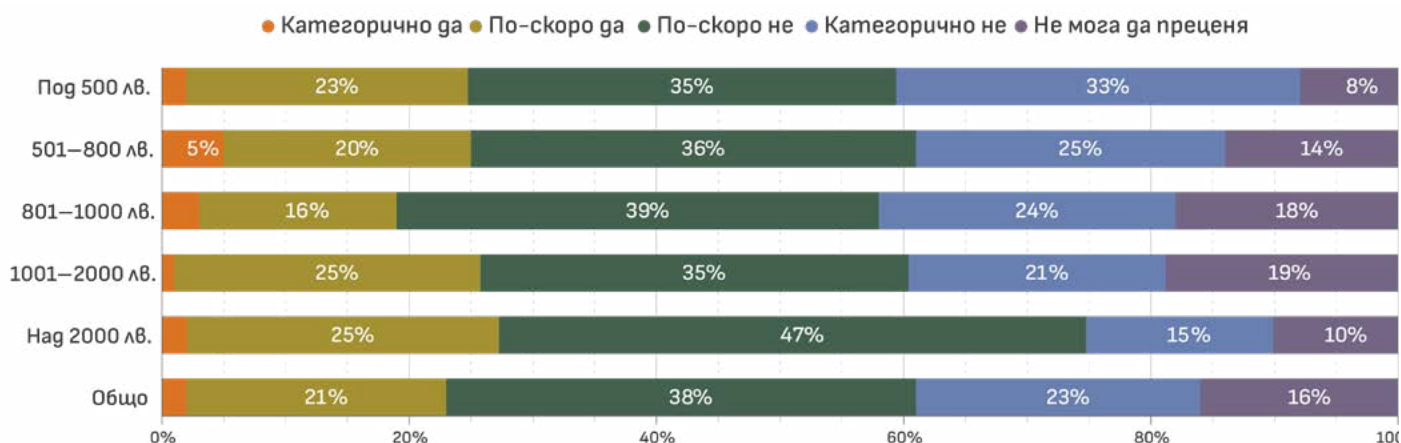
Ако Ви се наложи да стигнете до съд, смятате ли, че ще получите справедлив процес? – отговори според образованието

Фиг. 8. Очаквания за справедлив процес в зависимост от степента на образование

Сходни различия се наблюдават в зависимост от доходите. Докато сред най-заможните само около 15% изключват напълно вероятността да получат справедлив съдебен процес, с намаляването на доходите този дял нараства, като сред хората с месечен доход под 500 лв. на човек от домакинство достига 33%.

Ако Ви се наложи да стигнете до съд, смятате ли, че ще получите справедлив процес? – отговори според доходите

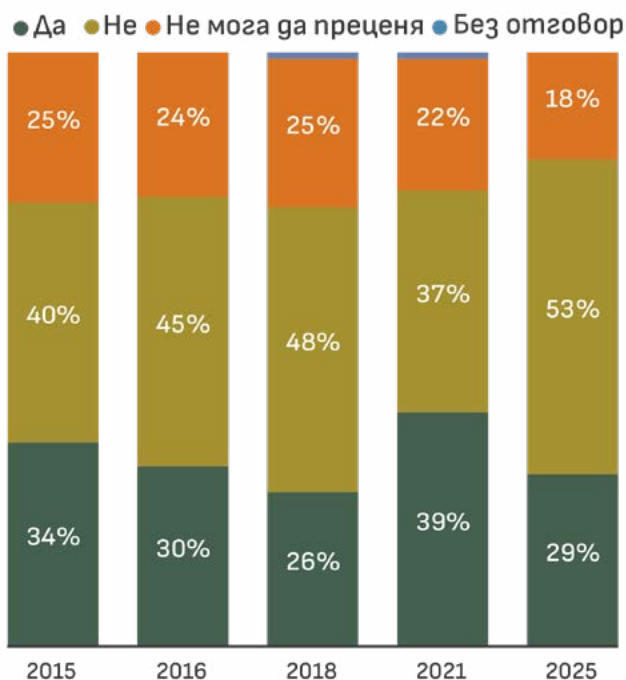
Фиг. 9. Очаквания за справедлив процес в зависимост от доходите

Повишената чувствителност и песимистичните нагласи към правораждането сред различни уязвими групи вероятно се обуславят както от ограничените им възможности за достъп до адвокатска защита, така и от усещане за по-висока степен на изложеност на риск от дискриминационно отношение и практики.

В българския контекст правителството често се възприема като публична институция, която сама нарушава установените обществени правила и норми. Тези нагласи към централната власт корелират с ниския ѝ обществен рейтинг, който нерядко е съизмерим с този на съдебната система. През последното десетилетие дялът на гражданите, които смятат, че Министерският съвет действа в рамките на закона, остава по-нисък от този на застъпващите противоположното мнение. Единствено през 2021 г. се наблюдава относителен баланс – 37% определят правителствената политика като законосъобразна, срещу 39%, които я оценяват като противоречаща на нормативната база.

През 2025 г. за първи път след 2015 г. ясно изразено мнозинство от 53% от респондентите са на мнение, че правителството не действа в рамките на закона. Този дял е значително по-висок в сравнение с 2021 г., когато подобно мнение споделят 37% от гражданите.

Правителството у нас действа ли в рамките на закона?

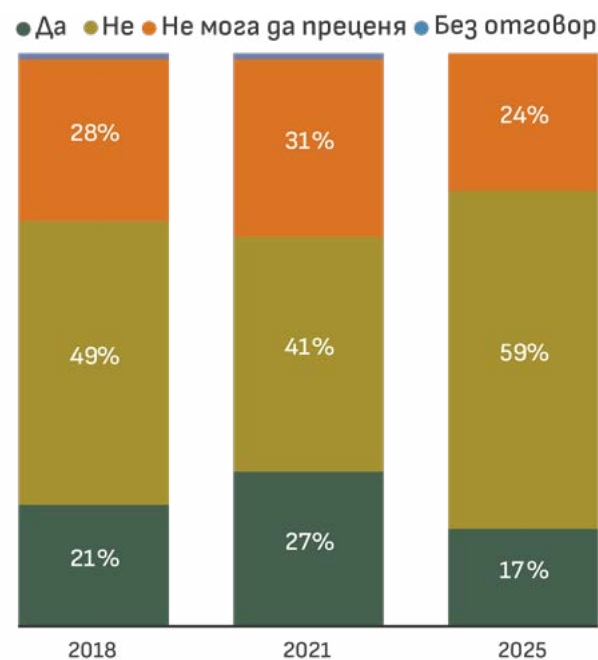

Фиг. 10. Съгласие със следното твърдение: Правителството действа в рамките на закона

В тези условия принципът за разделение на властите по отношение на съдебната система се възприема като лишен от реално съдържание. През 2018 г. и 2021 г. едва между една пета и една четвърт от гражданите са изразявали доверие, че съдилищата могат да възпрепятстват закононарушения, извършвани от централната власт.

През 2025 г. този дял намалява още по-осезаемо — едва всеки шести респондент продължава да смята, че съдът изпълнява ролята си на защитник на правото при нарушения от страна на правителството. В същото време близо шестима от десет граждани са скептични към съда като институция, способна да гарантира справедливост в подобни случаи, а около една четвърт се колебаят в оценката си.

Съдилищата пречат ли на правителството да нарушава закона?

Фиг. 11. Съгласие със следното твърдение: Съдилищата не позволяват на правителството да нарушава закона

Ако не сте доволни от управлението на страната, бихте ли предприели някакви действия?

Ако не сте доволни от управлението на страната, бихте ли предприели някакви действия	2002 г.	2006 г.	2007 г.	2015 г.	2016 г.	2018 г.	2021 г.	2025 г.
Доволен съм от управлението на страната	3%	7%	8%	7%	5%	2%	2%	4%
Бих се включил в подписка	35%	23%	26%	38%	41%	45%	40%	44%
Бих се включил в митинг, шествие	23%	21%	19%	26%	30%	31%	34%	44%
Бих се включил в стачка	19%	11%	16%	17%	22%	21%	20%	22%
Бих настоявал за предсрочни избори	11%	8%	7%	15%	18%	16%	19%	21%
Бих се обърнал към Съда за правата на човека в Страсбург	—	3%	5%	8%	8%	11%	8%	10%
Бих се обърнал към български и чужди медии	—	2%	4%	6%	9%	12%	11%	14%
Бих писал в социалните медии	—	—	—	—	—	14%	13%	18%
Не бих направил нищо	38%	52%	46%	35%	33%	29%	29%	25%

Таблица 2. Типове реакции при недоволство от управлението на страната

Регистрираната през септември 2025 г. готовност на гражданите да се включат в различни по вид протестни действия, ако не са доволни от управлението на страната, достига до най-високото измерено ниво в рамките на серия от изследвания, проведени през последните две десетилетия. Делът на хората, изразяващи готовност да участват в митинги и шествия, се удвоява в сравнение с регистрираните нива от началото на разглеждания период и достига до 44%, докато делът на заявяващите, че не биха предприели нищо спода до най-ниското измерено равнище от 2002 г. насам — 25%.

Използваните в този анализ данни регистрират нагласите към кон-

кретен момент през посочените години, без да разполагаме с информация за останалата част от разглеждания период. Данните за 2025 г. отразяват нагласите към месец септември и не са повлияни от последвалите масови протести през ноември и в началото на декември същата година.

Въпреки дълбоката неудовлетвореност на гражданите от практиките на публичните институции при прилагането на върховенството на закона, крайните нагласи за самоуправство при нарушения на правилата остават маргинални — с дял под 5%.

В същото време се открояват позитивни тенденции, свързани с нарастване на дела на гражданите,

които предпочитат да търсят институционална подкрепа за преодоляване на противообществени прояви, засягащи ги пряко. Това развитие свидетелства за укрепване на нагласите към легитимни механизми за защита и за постепенно утвърждаване на институционалния път като предпочитан инструмент за справяне с обществени проблеми.⁶ През 2025 г. 56% от гражданите заявяват готовност да подадат жалба в случаи, когато някой „нарушава правилата или пречи“, докато в средата на първото десетилетие на века (2006–2007 г.) този дял е бил значително по-нисък – около една трета.

Паралелно с това се наблюдава нарастващо предпочитание към индивидуален подход чрез диалог с нарушителите. Докато през първото десетилетие на века едва един от петима засегнати би прибягнал до подобно решение, през второто десетилетие този дял достига двама от петима, а през 2025 г. почти всеки втори гражданин е склонен да направи опит за диалог.

Същевременно се затвърждава тенденцията делът на пасивните граждани, които не биха реагирали при нарушения на правилата на обществения живот, засягащи ги пряко, да остава значително по-нисък – около една пета през 2025 г., спрямо приблизително една трета в началото на века.

Ако някой нарушава правилата и Ви пречи...

Ако някой нарушава правилата и Ви пречи	2006 г.	2007 г.	2015 г.	2016 г.	2018 г.	2021 г.	2025 г.
Нищо не правя – такъв е животът	36%	32%	21%	26%	22%	16%	19%
Оплаквам се на съответната институция	32%	33%	48%	45%	43%	49%	56%
Говоря с нарушителя да престане	22%	23%	37%	39%	38%	42%	47%
Причинявам му щета за наказание	2%	2%	2%	4%	3%	3%	5%
Организирам гражданска инициатива (подписка, протест)	1%	2%	4%	3%	4%	4%	6%

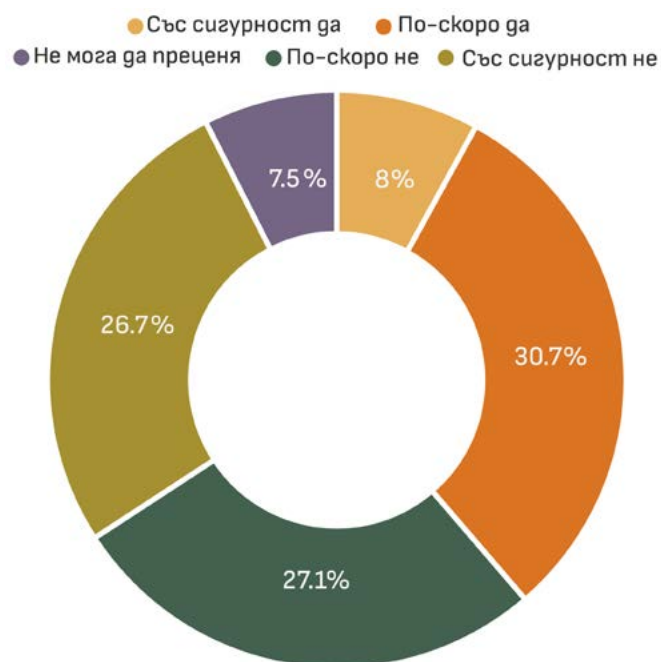
Таблица 3. Типове действия, ако някой нарушава правилата и пречи

⁶ При въпросът, анализиран в този параграф, преминаваме от сферата на публично правните субективни права в сферата на предимно частноправните или такива, които съдържат и двата елемента. Тези два вида права са донякъде съгласувани, но могат да бъдат защитавани и независимо едни от други. Няма да е трудно да се намерят примери за режими на управление, при които гражданските свободи са потъпкани, докато правата на собственост и сигурността на гражданите/обществения ред са добре защитени.

Нарастващата активност за търсене на институционални решения и намаляващото безразличие към нарушаването на правилата, както и отказът на гражданите сами да ги нарушават в стремеж към справедливост, са показателни за засилващия се обществен натиск за консолидиране около ценности като справедливост, върховенство на правото, спазване на реда и равенство пред закона. Тези ценности се очертават като основа за тяхното систематично налагане и прилагане в обществения живот.

Значителна част от българските граждани възприемат отстояването на справедливостта **не само като институционална, но и като гражданска задача**, изискваща готовност за влагане на лични усилия и поемане на рискове. В името на справедливостта немалък дял от тях декларират готовност да жертват част от собствения си комфорт или лична сигурност. През 2025 г. двама от всеки петима респонденти заявяват, че биха поели определени рискове за своята сигурност, ако се наложи да протестират срещу несправедливост. В същото време 54% остават резервирани към подобни действия, а 7% не са сигурни как биха постъпили.

Бихте ли изложили на риск личната си сигурност, за да протестирате срещу някаква несправедливост?

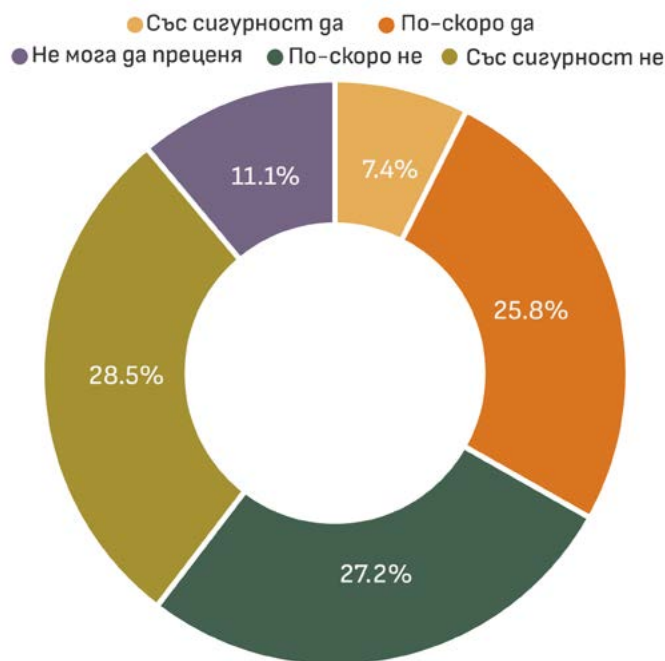

Фиг. 12. Готовност да се изложи на риск личната сигурност, за да се протестира срещу несправедливост

В столицата мнозинство от 57% от гражданите заявяват готовност да участват в протести за справедлива кауза, дори при наличие на потенциални рискове за личната им сигурност. Този дял е приблизително два пъти по-висок от дела на жителите на селата, готови да предприемат подобни действия (28%).

Освен това около една трета от гражданите са склонни да поемат риска да станат обект на нападки или очерняща кампания, ако се наложи да отстояват справедливостта чрез участие в протестни действия.

Бихте ли се изложили на риска да станете обект на нападки или очерняща кампания, за да протестирайте срещу някаква несправедливост?

Фиг. 13. Готовност за излагане на риск от нападки или очерняща кампания, за да се протестира срещу несправедливост

Сред жителите на столицата делът на гражданите, изразяващи готовност да участват в подобен тип протести, дори при вероятност да бъдат изложени на нападки или очернящи кампании, достига 57% – почти три пъти повече в

сравнение със селските райони, където този дял е едва 20%.

Готовността да се поемат рискове за личната сигурност и комфорт в името на справедлива кауза е значително по-висока от средните за страната сред завършилите висше образование, сред гражданите с по-висока самооценка за собственото си благосъстояние, както и сред членуващите в различни формални и неформални граждански организации.

Наличието на критична маса от граждани, готови на ангажирано и активно участие в решаването на проблемите, свързани с върховенството на закона, в съчетание с обществения натиск за подобрения в прилагането на правосъдието и определянето на тези въпроси като водещи в дневния ред на демократичното развитие на страната, представлява предпоставка реформите в съдебната система и изграждането на по-справедлива и ефективна институционална рамка, гарантираща равенство пред закона, да останат централни теми в публичните и политическите дебати.